
Redactiecolumn

Van participatie in Vught, naar de omgevingswet, naar Thorbecke

door Bas Steunenberg

De titel van deze redactiecolumn klinkt voor mij als vakantie in eigen land. Velen van u zullen de vakantie (soms noodgedwongen) ook in eigen land doorgebracht hebben en daarmee genoten hebben van al het moois dat Nederland ons te bieden heeft. Van de prachtige bossen op de Veluwe, de Noord-Hollandse duinen van Bergen, de Friese meren vol watersport, de heuvels vol wijnranken in Limburg, of Zeeuwse zaligheden op een mossel­feest.

Al met al zijn er in ons mooie vaderland

genoeg plekken om intens te genieten van een mooie omgeving. Een omgeving die in grote mate met mensenhand is vormgegeven. Buitenlandse bezoekers zijn altijd verbaasd over hoe wij onze omgeving, naar het lijkt, met een meetlat hebben rechtgetrokken tijdens de verkaveling van polders en alles keurig in vakjes hebben ingedeeld. Alles netjes onderhouden en bijgehouden, zoals in onze volksaard zit, als een verzorgde tuin. Bij het CDA hebben ze het dan al gauw over het rentmeesterschap. Bij de VVD spreken wij van een realistisch natuurbeleid.

Dat brengt mij naar het eerste nieuws deze zomer uit Brabant. De coalitie in de Staten was dit voorjaar gesneuveld, nadat het vertrouwen opgezegd was in coalitiepartij FvD. De partijen moesten terug naar de tementafel. De coalitie zat net een jaar, nadat het eerste college van deze zittingstermijn in het najaar van 2019 was gesneuveld door de stikstofcrisis toen het CDA partij voor de boeren koos. De nieuwe coalitie van zomer 2021 is misschien proefdraaien voor een landelijke coalitie volgens het ‘Kaag-model’: samenwerking van VVD, D66, CDA met GL en PvdA. Wij gaan merken wat deze samenwerking oplevert. De stikstofcrisis is er intussen niet minder op geworden. Een duidelijke bedreiging voor de natuur in Noord-Brabant. De natuur verdient ruimte, maar de economie ook, zo staat er in ons verkiezingsprogramma. Het nieuwe college van Gedeputeerde Staten mag in deze VVD-wijsheid een balans zien te vinden.

Mijn woonplaats in Brabant is Vught. In november 2020 waren hier vervroegde gemeenteraadsverkiezingen vanwege een gemeentelijke herindeling. Groot succes voor de VVD bleef helaas uit. D66 werd de grootste en samen met PvdA/GL en het CDA onze collegepartners. D66 binnenboord halen betekent dat de woorden ‘bestuurlijke vernieuwing’ en ‘burgerparticipatie’ veelvuldig in je collegeakkoord terugkomen. Als bestuurslid van het VVD-netwerk Vught zit ik met regelmaat bij de VVD-fractievergadering. Zo ook halverwege juli toen een commissievergadering over ‘participatiebeleid’ werd voorbereid in de fractie. Participatie gaat tegenwoordig

met name via online *tools*. Groot voordeel is dat iedereen met een goede internetverbinding op ieder gewenst moment zijn of haar mening over een onderwerp uit het publieke domein kan geven. Vrij vertaald staat in ons collegeakkoord de volgende passage over participatie: “De klassieke verzorgingsstaat verandert langzaam maar zeker in een participatiesamenleving. Van iedereen die het kan wordt gevraagd verantwoordelijkheid te nemen voor zijn of haar leven en omgeving”.

Verdiepend in de stukken rond ‘participatie’ kwam ik erachter dat er een Vereniging Projectmanagement Nederlandse Gemeenten (VPNG) bestaat die de krachten van 103 gemeenten bundelt in kennis en ervaringsuitwisseling rond gemeentelijk project-, proces- en programmamanagement. Zo ook de ontwikkeling van een online *tool* voor participatie, die de gemeente Vught naar alle waarschijnlijkheid gaat omarmen. De *tool* ondersteunt de gemeente in de besluitvorming welke vorm van participatie in het proces bij projecten met grote maatschappelijke of politieke impact gewenst is.

Online participatie *tools* passen zeker in een maatschappij die sinds covid-19 voor een groot deel digitaal is. Nog een groot voordeel is dat deze *tools* de inbreng van beroepsparticipeerders (ook wel D66’ers met een adviseursbaan – grapje) kan filteren. Maatschappelijke impact wordt groter wanneer het project in je eigen achtertuin plaatsvindt. Hoe spreken wij de burger aan op zijn participatie? Betrokkenheid en inzet zijn daarin een groot goed.

De omgevingswet, die naar verwachting per 1 juli 2022 in werking treedt, doet ook een groot beroep op participatie. Zoekend naar informatie over de omgevingswet, kwam ik op de website www.aandeslagmet-deomgevingswet.nl terecht. Een website vol praktijkvoorbeelden en foto's van lachende mensen die meewerken in het onderhoud van gemeentelijk groen. Op deze website staat ook een link naar het spel 'Buurtje Bouwen'. Als toelichting op de *game* staat op de website: "De game leert je om afwegingsruimte te benutten, belangen af te wegen en natuurlijk om samen te werken. Buurtje Bouwen is een inrichtingsgame zoals De Sims, maar ook een discussiespel. Ruimtelijke vraagstukken staan centraal". De app wordt gebruikt om ambtenaren voor te bereiden op deze processen wanneer de omgevingswet werkelijkheid wordt.

Mooie media om in te zetten. Maar mijn grote vraag blijft: hoe krijg je langdurige en grote betrokkenheid van de burger? Hoeveel burgers gaan de omgevingswet omarmen? Hun inspraak laten gelden? Afgelopen jaar heb ik gemerkt dat de digitalisering van de maatschappij het debat heeft aangewakkerd en de betrokkenheid van de burger vanuit zijn luie stoel thuis heeft doen groeien. We hadden immers ook tijd over toen de avondklok ons om negen uur in ons huis opsloot. Dus ik geloof in de digitalisering van de discussie. Maar ook in het stimuleren van bewustzijn over het publieke belang, maatschappelijke betrokkenheid van onze burgers en het gevoel dat zij gehoord worden door de ambtenaren en de lokale politiek.

Dit brengt mij bij Thorbecke. Dit voorjaar las ik de biografie over hem geschreven door

---

Remieg Aerts. Een vuistdik boek waar ik zonder *lockdown* ook niet gauw aan begonnen was. De omgevingswet is de grootse wettelijke reorganisatie sinds de Grondwet van Thorbecke in 1848 werd ingevoerd. Een grondwet die Thorbecke met een club collegae aan zijn bureau uitdacht in minder dan een kwartaal. Geen ambtenarenkorps dat hem daarbij hielp. Thorbecke was in zijn regeringen in de tweede helft van de 19e eeuw uiterst productief met een aantal organieke wetten zoals de Gemeentewet en de Provinciewet. En juist die wetten worden nu door de Omgevingswet flink op de schop genomen. Door de komst van de Omgevingswet worden de verhoudingen tussen de drie staatsmachten in Nederland aanzienlijk gewijzigd. Deze veranderingen zullen ingrijpende gevolgen hebben voor de manier waarop de staatsmachten een gezonde en veilige fysieke leefomgeving creëren. Het is om die reden onmiskenbaar dat de komst van de Omgevingswet zowel staatsrechtelijke als planologische consequenties heeft. Het is interessant om te volgen wat de invloed van de Omgevingswet is op de horizontale verhoudingen tussen de drie staatsmachten vanuit een planologisch en staatsrechtelijk perspectief. En zo kom ik dan weer terug bij mijn reis van Vught, naar de provincie Brabant, naar het huis van Thorbecke in Den Haag.

Nog even terugkomend op de visie van Thorbecke op de organisatie van de publieke omgeving. Thorbecke bouwde het huis van de overheid, dat in verticale structuur sinds 1848 nauwelijks is veranderd. Wel heb ik in mijn hoofd zitten dat Thorbecke een grote voorstander was van particulier initiatief. Wat de markt kan oppakken om te organi-

seren en te bouwen moet je de markt zeker laten doen en ontwikkelen. Zo was hij lange tijd voorstander van spoorwegen in handen van particuliere investeerders en niet van de staatsspoorwegmaatschappijen. De kosten voor het spoornetwerk moesten wel gedragen worden door de overheid als openbaar bezit en infrastructuur. Maar daar hadden wij in Thorbeckes tijd de baten van onze voormalige koloniën voor. Kortom, Thorbecke bood in zijn plannen veel meer ruimte voor particulier initiatief en de markt.

Participatie in de leefomgeving moet ook die ruimte krijgen. Overheid trek je hieruit terug en laat marktpartijen zich horizontaal verbinden om de Nederlandse leefomgeving nog mooier te maken. Voor de VVD, inmiddels toch ook een beetje een regentenpartij, betekent dit terug naar de basisprincipes van verantwoordelijkheid. En samen goed passen op onze mooie natuur. Een omgeving met misschien wat meer standbeelden van Thorbecke, want volgens zijn biograaf verdient deze grootste Nederlandse staatsman meer erkenning. In het hele land staan slechts drie standbeelden voor deze liberale held. In Zwolle, zijn geboorteplaats werd het beeld pas in 1992 geplaatst. In 2017 werd het recentste beeld 'geopend' door minister-president Rutte aan de rand van de Haagse Hofvijver. Een mooie verrijking van deze leefomgeving.

Bas Steunenbergh is senior-inspecteur Publieke Gezondheid bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd en secretaris van het VVD Netwerk Vught-Helvoirt-Cromvoirt.

